

браження в пресі суспільних процесів; сприяє максимальному розкриттю фонду періодичних видань для задоволення інформаційних потреб користувачів.

Отже, актуальним напрямом роботи відділу рідкісних видань бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка є оцифрування найцінніших видань та створення повнотекстової електронної бази даних.

Список використаних джерел:

1. Дениско Л.М. Релігійні православні періодичні видання XIX – початку XX століття у фондах НБУ ім. В.І. Вернадського: каталог. Київ, 2001. 200 с.
2. Свято Поділля : одноднева газета, присвячена відкриттю Кам'янець-Подільського державного українського університету / видання Українського товариства «Просвіта». Кам'янець-Подільський, 1918. 22 жовт. 8 с.
3. Часописи Поділля: історико-бібліогр. зб. з нагоди 150-ліття першої газети на Україні (1776-1926) та 10-ліття існування УСРР / уклад.: М. Білінський, Н. Співачевська, І. Кривецький ; за ред. В. Отамановського. Вінниця, 1927. 126 с.

The article is devoted to the historical-ethnographic study of retroperiodic XIX – early XX centuries. and the possibilities of its study and use are traced.

Key words: rare editions, periodicals, newspaper, magazine

Отримано: 15.03.2018

УДК 014.3:001.8:378.4(477.43-21)К-ПНУ

Т. М. Опря, м. Кам'янець-Подільський

РОЛЬ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ ЗМІСТУ У ВІДОБРАЖЕННІ СТАНУ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ВЧЕНИХ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

У статті висвітлено роль бібліографічних покажчиків змісту в забезпеченні інформаційних потреб користувачів, особливості створення бібліографічної продукції працівниками бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Ключові слова: бібліографічні покажчики, науково-дослідницька робота.

В умовах розбудови Української державності, культурного та духовного відродження українського народу виникає потреба глибоко вивчати, аналізувати, узагальнювати і творчо використовувати досвід минулого. Зростає науково-дослідницька складова діяльності бібліотек, які мають бути не лише трансляторами накопичених знань, але й виробниками власного інформаційного продукту. Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка має вагомий досвід у цій важливій сфері. З кожним роком збільшується поповнення бібліотечного фонду за рахунок власних бібліографічних видань. У практиці роботи бібліотеки вишу важливе місце займає укладання бібліографічних покажчиків, що розкривають зміст загальноуніверситетських та факультетських наукових збірників. Вони характеризують науково-педагогічну діяльність університету і мають велике значення для створення наукових праць з його історії.

Названа тема має неабияку актуальність і прикладне значення в плані акумулювання досвіду цього важливого напрямку роботи бібліотеки ЗВО. Її

бібліографічна продукція виконує ряд важливих функцій: забезпечує інформаційні потреби користувачів, відображає стан розвитку науки, освіти і практики навчального закладу, сприяє проведенню наукових досліджень.

Метою статті є аналітичний огляд бібліографічних показників змісту та презентація творчого доробку кількох поколінь вчених К-ПНУ ім. І. Огієнка, який 2018 року відзначає свій 100-літній ювілей.

Насамперед варто розглянути науково-допоміжний ретроспективний показник «Труди Подольського єпархіального історико-статистического комитета (церковного історико-археологического общества) (1876-1916): зведений каталог і показник змісту», підготовлений до друку колишнім директором бібліотеки, доктором історичних наук, професором В.С. Прокопчуком і зав. відділу рідкісних видань Н.Д. Крючковою [6].

Показник відкривається вступною статтею В.С. Прокопчука «Літопис Поділля», в якій подано періодизацію діяльності вказаного єпархіального комітету, висвітлено особливості та наслідки його подвижницької праці за 55-річний період. Як зазначає автор, за ці роки членами Товариства був виданий ряд монографічних досліджень, статей, серія друківаних звітів про діяльність Комітету (Товариства), створений Музей старожитностей, дві бібліотеки – єпархіальна з духовно-етичними виданнями і комітетська – з історичною літературою, а також – архів. Але найголовнішим надбанням подільських церковних істориків, краєзнавців стали 12 випусків «Трудов ...», що представили історію, етнографію, топонімію, церковну статистику, хроніку, бібліографію того часу. Й досі вони залишаються цінним джерелом вивчення історії, теорії та методології дореволюційного подільського краєзнавства, важливою базою фактів для написання третього варіанту історії міст і сіл нашого краю в нових історичних умовах [6, с.6-14].

Показник розкриває зміст всіх 12-ти випусків «Трудов...», які видавалися в 1876-1916 рр. Подільським єпархіальним історико-статистичним комітетом (з 1903 року – Подільським церковним історико-археологічним товариством). Джерелами відбору стали переважно документи відділу рідкісних видань бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Деякі томи вдалося відшукати в інших бібліотеках міста.

Науково-довідковий апарат показника репрезентовано іменним, предметним та географічним показниками, переліком умовних скорочень, подано словник маловідомих термінів, що зустрічаються в показнику, наведено дані про наявність «Трудов ...» у провідних бібліотеках України.

Наступним стало видання «Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (1920-2009): бібліографічний показник змісту», підготовлене до друку працівниками інформаційно-бібліографічного відділу [2]. Це видання стало першою спробою упорядкувати та систематизувати наукові праці вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за 90 років його існування. У ньому відображена бібліографія наукових праць вчених університету з питань історії, теорії, педагогіки і методики від часу його заснування в 1918 році і до 2009 року (всього 3787 позицій).

У ході історичних подій, реорганізації мінялися назви закладу, а отже й збірників наукових праць. Тому при розміщенні опублікованих матеріалів упорядники виходили з хронологічного принципу, враховуючи основні етапи становлення і розвитку університету.

Кам'янець-Подільський державний український університет (1918-1921 рр.) заснований 1 липня 1918 року відповідно до закону, прийнятого Радою Міністрів

Української держави і затвердженого гетьманом України П. Скоропадським 17 серпня 1918 року. Яскравою і незабутньою сторінкою історії закладу стало його урочисте відкриття 22 жовтня того ж року, яке перетворилося на всеукраїнську подію. Адміністрація закладу вирішила підготувати і опублікувати в «Записках Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету» (Т. 1) матеріали про відкриття. Та, на жаль, задум не вдалося реалізувати із-за фінансової скрути. При підготовці до друку покажчика укладачам вдалося розшукати і розкрити зміст 2-го і 5-го томів «Записок Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету» та деяких відбитків наукових праць, опублікованих у них.

У 1926-1927 рр. вийшли «Записки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1921-1930 рр.) у двох томах: 1926. Т. 1, 1927. Т. 2. Ці видання збереглися у фондах бібліотеки.

Наступну групу збірників представляють «Наукові записки Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту», які вийшли друком протягом 1953-1962 рр. (всього 12 томів історико-філологічної, фізико-математичної серій) та тези доповідей викладачів на звітних наукових сесіях і конференціях за 1959-1965, 1989-1992 рр. (всього 11 книг).

Упродовж 2002-2009 рр. вийшли друком «Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету» (з 2008 р. – національного університету імені Івана Огієнка), у яких вміщені доповіді та повідомлення науково-педагогічних працівників та аспірантів, виголошені на щорічних звітних наукових конференціях за підсумками науково-дослідної роботи (всього 8 випусків, 26 томів).

Джерелами відбору стали переважно документи бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Деякі вдалося відшукати у провідних бібліотеках України. Так, зокрема, інформація про том 7 «Записок Кам'янець-Подільського державного українського університету» (1920 р.) надана працівниками Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка.

У 2018 році підготовлено до друку 2-й випуск «Наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка» [3], який є продовженням попереднього і розкриває зміст наукових збірників, у яких вміщено доповіді та повідомлення науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів і здобувачів наукових ступенів, виголошені на звітних наукових конференціях за підсумками науково-дослідної роботи упродовж 2010-2017 рр. (всього 8 випусків, 28 томів).

Обидва видання мають за мету допомогти читачеві зорієнтуватися в багаточисленних і різноманітних публікаціях кількох поколінь вчених вишу. Ця практична спрямованість знайшла своє відображення в їхній структурі. Всі матеріали розташовані в хронологічному порядку за роками і в зростаючому за випусками. Для всіх статей дотримана суцільна нумерація. Тематика наукових праць детально розкрита у змісті.

Для зручності користування посібниками підготовлено покажчик прізвищ авторів, а також упорядників і редакторів, вміщених у бібліографічних описах.

Бібліографічний опис здійснено згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» та ДСТУ 3582:2013 «Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила».

З електронним варіантом обох випусків можна ознайомитися на сайті бібліотеки університету за адресою <http://library.kpnu.edu.ua>.

У 2013 році вийшов друком покажчик «Матеріали і тези Подільських історико-краєзнавчих конференцій (1965-2010)» [1].

Перша Подільська історико-краєзнавча конференція, організована Кам'янець-Подільським державним педагогічним інститутом та Хмельницьким історико-краєзнавчим товариством, відбулася 1965 року. Згодом – наступні: друга – 1967 року, третя – 1969-го, четверта – 1971-го, п'ята – 1979-го, шоста – 1985-го, сьома – 1987-го, восьма – 1990-го, дев'ята – 1995-го, десята ювілейна – 2000-го, одинадцята – 2004-го, дванадцята – 2007-го, тринадцята – 2010-го року. Поступово Подільські історико-краєзнавчі конференції міцно ввійшли у практику наукового краєзнавства, стали відомі далеко за межами України, щоразу збирали авторитетну аудиторію доповідачів. Результати їх плідної діяльності опубліковані у збірниках матеріалів і тез доповідей. А це – статті, повідомлення з археології, історії, етнографії, літературознавства, фольклору, культури, економіки, пам'яткознавства, музеєзнавства, природи Поділля. Всього – 1553 публікації, вміщені у 19 наукових збірниках обсягом понад 320 друкованих аркушів і тиражем 15500 примірників. Навіть кількісні характеристики засвідчують масштабність дослідницької роботи, проведеної науковцями та краєзнавцями. Зорієнтуватися у цьому масиві краєзнавчих документів допоможе бібліографічний покажчик, який розкриває зміст матеріалів дванадцяти Подільських історико-краєзнавчих конференцій (доповіді четвертої – не публікувалися).

Покажчик відкриває вступна стаття доктора історичних наук, професора, члена правління Національної спілки краєзнавців України В.С. Прокопчука – «Джерело пізнання краю». У ній ґрунтовно проаналізовано історичну атмосферу, в якій відбувалися всі конференції, простежена копійка праця їх організаторів і учасників, акцентовано увагу на найбільш важливих публікаціях [1, с.4-13].

Всі матеріали розташовані в хронологічному порядку за роками проведення конференцій, у межах хронології – за алфавітом авторів. Для всіх статей дотримана суцільна нумерація.

Для зручності користування посібником підготовлено допоміжний апарат: іменний покажчик (авторів, співавторів, укладачів, редакторів, упорядників, а також осіб, яким присвячено матеріали), географічний покажчик і зміст.

Окрім загально-університетських з 1993-го року розпочато випуск факультетських збірників наукових праць за серіями: філологічна, фізико-математична, історичні науки, педагогічна тощо. На сьогодні кожен факультет випускає свої збірники, деякі з них нараховують понад 40 випусків. Працівники інформаційно-бібліографічного відділу плідно працюють над розкриттям їхнього змісту.

У 2015 році вийшов друком покажчик «Наукові збірники історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : зведений каталог і покажчик змісту» [4]. У ньому розкрито зміст наукових збірників, виданих історичним факультетом, зокрема – «Наукові праці історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки» (1995-2013 рр.; 23 вип.), «Освіта, наука і культура на Поділлі» (1998-2013 рр.; 20 вип.), «Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки» (2008-2013 рр.; 6 вип.).

Покажчик налічує 2403 бібліографічні позиції, з них: 1153 – публікації в «Наукових працях Кам'янець-Подільського національного університету. Історичні науки», 941 – в «Освіті, науці і культурі на Поділлі», 309 – у «Віснику Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Випуски кожного збірника розміщено в хронологічному порядку. Для статей кожного збірника дотримано суцільну нумерацію.

Для зручності користування посібником підготовлено допоміжний апарат: іменний покажчик (авторів, співавторів, а також осіб, яким присвячено

статті); алфавітно-предметний покажчик, сформований за такими рубриками: методологія історії, історіографія та джерелознавство; всесвітня історія; археологія, давня і середньовічна історія України; нова історія України; новітня історія України; регіональна історія; освіта та наука на Поділлі; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; культура; етнокультура, побут; церква; театр, музика; бібліотеки, видавнича діяльність; «Просвіта» на Поділлі; краєзнавчий рух на Поділлі; персоналії; рецензії.

У 2016 році видано покажчик «Наукові збірники філологічних факультетів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : зведений каталог і покажчик змісту» [5], у якому розкрито зміст наукових збірників, виданих факультетом української філології та журналістики і факультетом іноземної філології. До покажчика увійшли статті, розміщені у збірниках: «Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки» (1993-2015 рр.; 40 вип.), «Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки» (2009-2011 рр.; 3 вип.), «Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Літературознавство» (2011 рр.; 2 вип.).

Покажчик нараховує 3373 бібліографічні позиції, з яких 3234 позиції у «Наукових працях Кам'янець-Подільського національного університету. Філологічні науки», 100 – у «Віснику Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки», 39 – у «Віснику Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Літературознавство». Випуски кожного збірника розміщено в хронологічному порядку. Для статей дотримано суцільну нумерацію.

Для зручності користування посібником підготовлено допоміжний апарат: іменний покажчик (авторів, співавторів, а також осіб, яким присвячено статті), алфавітно-предметний покажчик, сформований за такими рубриками: лінгвістика, мовознавство; відомі мовознавці; історія мови; порівняльне мовознавство; українська мова; діалектологія української мови; англійська мова; російська мова; німецька мова; інші мови; літературознавство; порівняльне літературознавство; мова літературних творів; українська література; шевченкознавство; літературне Поділля; зарубіжна художня література; російська література; література Об'єднаного Королівства Великої Британії та Північної Ірландії; американська література; німецька література; французька література; перекладознавство; журналістика; видавнича справа, публік рилейшнс; історія журналістики; мова реклами та засобів масової інформації; освіта; методика викладання філологічних дисциплін; фольклористика; рецензії.

Обидва покажчики мають за мету надати суттєву допомогу працівникам бібліотек в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні читачів, стати справжніми помічниками для істориків, краєзнавців і філологів у пошуку публікацій, розміщених у наукових збірниках історичного та філологічного факультетів.

Отже, проаналізовані покажчики змісту мають значну цінність для сучасних дослідників. Вони полегшують пошук наукової інформації, дають повне уявлення про минулий і сучасний стан поділлєзнавчих досліджень, окреслюють їхню майбутню тематику. Покажчики змісту є переконливим доказом нерозривного зв'язку різних поколінь науковців, які самовіддано працювали і продовжують працювати задля блага свого навчального закладу.

Список використаних джерел:

1. Матеріали і тези Подільських історико-краєзнавчих конференцій (1965-2010) : зведений каталог і показчик змісту / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, Наук. б-ка ; [уклад.: Г.В. Гайшук, Т.М. Опря, В.М. Пархоменко ; редкол.: С.А. Копилов (голова), В.С. Прокопчук (відп. ред.), Л.В. Баженов та ін.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2013. 84 с. (Серія «Хмельниччина краєзнавча» ; вип. 2).
2. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка: бібліогр. показч. змісту (1920-2009 рр.) / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Наук. б-ка ; [уклад.: О.В. Веселовська, Т.М. Опря, В.М. Пархоменко ; редкол.: О.М. Завальнюк (голова), В.С. Прокопчук (відп. ред.), О.Б. Комарницький та ін.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2010. 172 с.
3. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка (2010-2017) : бібліогр. показч. змісту / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, Нац. бібліотека ; [уклад.: Н.О. Козак, Т.М. Опря ; редкол.: С.А. Копилов (голова), Л.В. Климчук (відп. ред.), І.М. Конет та ін.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2018. Вип. 2. 158 с.
4. Наукові збірники історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка: зведений каталог і показчик змісту / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, Наук. б-ка ; [уклад.: В.С. Прокопчук, Г.В. Гайшук ; редкол.: С.А. Копилов (голова) та ін.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2015. 184 с. (Серія: Хмельниччина краєзнавча ; вип. 2 (4)).
5. Наукові збірники філологічних факультетів Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка: зведений каталог і показчик змісту / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка ; [уклад. Г.В. Гайшук; редкол.: С.А. Копилов (голова), Л.В. Климчук (відп. ред.), Л.М. Марчук та ін. ; бібліогр. ред. Т.М. Опря]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2016. 412 с. (Серія: Хмельниччина краєзнавча ; вип. 3 (5)).
6. Прокопчук В.С., Крючкова Н.Д. Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета (церковного историко-археологического общества) (1876-1916) : зведений каталог і показч. змісту / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, Наук. б-ка ; [наук. ред. О.М. Завальнюк ; бібліогр. ред. В.М. Пархоменко]. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. 184 с.: фото.

The article elucidates the role of bibliographic content indexes as a means of meeting the users' need for information as well as the peculiarities of bibliographic products creation by the workers of the Scientific Library of Kamyanets-Podilskyi National University named after Ivan Ohyenko.

Key words: *bibliographic indexes, research work.*

Отримано: 17.04.2018